

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДЛЯ РІЗНИХ ПОКОЛІНЬ

Різні покоління – це різні цінності, різне сприйняття інформації. І мало хто замислюється над тим, що для кожного покоління потрібно шукати свій інтерактивний підхід в навчанні. Особливо це стосується сучасного покоління, тому що ті методики за якими навчалися наші батьки в університетах зараз стають менш актуальними.

Теорія поколінь виникла в 1991 році в США. Засновниками даної теорії вважають економіста і фахівця в області демографії Нейла Хоува та історика, письменника Уільяма Штрауса. Проаналізувавши історію США, Хоув і Штраус визначили періоди, під час яких більшість людей не залежно від різниці в віці є носіями схожих цінностей, які сформовані під впливом суспільних, політичних, економічних, соціальних, технологічних подій і виховання в родині [1]. Дана теорія стверджує, що проміжок часу, під час якого народжуються представники одного покоління, складає біля 20 років. Сьогодні представниками таких поколінь є [2, 3]:

- Мовчазне покоління (роки народження 1923-1943). Теперішні пенсіонери. Їх цінності формувалися до 1953 року під впливом: сталінських репресій, Другої світової війни, голоду, розрухи, і винайденням антибіотиків. Основні цінності: відданість, дотримання правил, законів, повага до посади і статусу, честь, терпіння.

- Покоління бекі-бумерів або бумерів (роки народження 1943-1963). "Бумерів" назвали в честь бума народжуваності, який спостерігався в післявоєнні часи. Їх цінності формувалися до 1973 року під впливом радянської «відлиги», підкорення космосу, СРСР - світова супердержава, «холодної війни», перших пластичних операцій і створення протизаплідних пігулок, єдиних стандартів навчання в школах і гарантованість медичного обслуговування. Під впливом цих подій сформувалося покоління з психологією переможців. Основні цінності: оптимізм, зацікавленість в особистісному зростанні та винагороді, колективізм і командний дух, культ молодості.

Зараз ці люди правлять світом — очолюють уряди, корпорації, ЗМІ, школи. Адже для них кар'єра — символ добробуту, успіху та статусу. Тому часто колеги вважають їх трудоголіками. Сильна організаційна лояльність спонукає їх віддаватися роботі, навіть якщо вона їм не подобається. «Бумери» полюбляють опановувати нові навички і відкривати у собі нові здібності — то ж частенько змінюють специфіку роботи [4].

- Покоління Х або невідоме покоління (роки народження 1963-1983). Їх цінності формувалися до 1993 року під впливом: продовження «холодної війни», перебудови, СНІДу, наркотиків, війни в Афганістані. Основні цінності:

готовність до змін, можливість вибору, глобальна інформованість, технічна грамотність, індивідуалізм, прагнення вчитися протягом усього життя, неформальність поглядів, пошук емоцій, прагматизм, надія на себе, рівноправність полів.

Покоління «X» — це перше радянське покоління, що не знало страху. Раціональні шукачі здорового глузду та правди. Це перше покоління «самотніх дітей». Вони часто залишалися вдома самі, поки батьки довго затримувалися на роботі. Вони прагнуть бути максимально автономними, тож найкраще їм вдаються проекти відносно незалежні, де вони відчують, що все під їхнім контролем. Поколінню «X» потрібен суворий зворотний зв'язок, проте невеликими порціями. У просуванні кар'єрними сходинками їм потрібна негайна винагорода. Водночас це перше від XIX століття покоління, рівень освіти якого нижчий, аніж у покоління їхніх батьків [4].

Покоління X любить вчитися і з них виходять гарні наставники та експерти. В процесі навчання вони завжди прагнуть до нових знань і досвіду, шукають любі можливості для професійного і особистого зростання, довіряють знанням і досвіду, який є технологічним. Для них дуже важливо по закінченню навчання отримати документ, який підтверджує їх знання. В процесі навчання іксери є індивідуалістами, вони не віддають перевагу груповому навчанню, займаючись в групі вони не люблять ділитися інформацією і група в процесі навчання рідко стає дружньою. Для іксерів підходить відео навчання, тобто перегляд фільму з вибраної тематики та його обговорення. Результати досліджень показують, що після перегляду півтори години фільму з обговоренням можна отримати інформації як з шестимісячного лекційного курсу в вузі [5]. Дана тенденція обумовлена тим, що покоління X зростала в епоху телебачення. Батькам було набагато легше залишити свою дитину біля телевізора і займатися своїми хатніми справами ніж увесь день проводити з дитиною. Поява телепрокату та широкого кола каналів дала можливість поколінню X отримувати багато інформації з телебачення, і в той час обмежила кількість спілкування з друзями. В той час як покоління бекі-бумерів кіно дивились для відпочинку, ходили в кінотеатр, спілкувалися з друзями.

- Покоління Y або покоління Мережі, покоління Міленіум (роки народження 1983-2003). Їх цінності продовжують формуватися в даний час під впливом: розвалу СРСР, терактів і військових конфліктів, розвиток цифрових технологій. Мобільні телефони та інтернет - їх звична дійсність. Епоха брендів. Основні цінності: громадянський обов'язок і мораль, відповідальність, але при цьому психологи відзначають їх наївність і вміння підкорятися. На перший план для покоління Y виходить негайне винагорода.

Сучасне покоління надмірно впевнене в собі, вони вірять у свою цінність і значущість. В навчанні їх більше цікавить отримати диплом, а не знання. Робота для них не є самою важливою річчю у житті. Вони зацікавлені у тому, щоб робота не заважала родині та особистому життю так само як і навчання. Представники покоління Y рідко затримуються надовго на одній роботі і навіть в одній професії, тому серед них багато хто отримує більше одного диплома навчаючись паралельно у декількох вузах. Сучасному поколінню особливу

увагу необхідно звернути на власний професійний розвиток, не можна повністю покладатись на диплом отриманий у вищому навчальному закладі навіть самому престижному, тому що бюрократична структура університетів просто не здатна справитись із наростаючою швидкістю змін у навколишньому середовищі.

Сучасний розвиток комп'ютерів, телефонів та іншої техніки кардинально не змінив методи навчання. Представники покоління Y не завжди віддають перевагу сучасним технологіям, а інколи навіть відмовляються від них. Поколінню Y притаманні колективні заняття, які дозволяють серед однодумців краще розкрити свої здібності та засвоїти матеріал.

- Покоління Z (роки народження 2003-2023). Їх цінностям ще тільки належить сформуватися. Батьки, які ростять молоде покоління віддають перевагу «домашній» освіті, вважаючи державну освіту недосконалою і нездатною забезпечити усі потреби дитини. Підростаюче покоління отримує у буде отримувати освіту в моделі самонавчання і буде краще знати, що йому подобається і чим їм займатися. «Домашня» самоосвіта дасть можливість краще фільтрувати, синтезувати та аналізувати інформацію, яка необхідна для життя та роботи і не потрібно буде запам'ятовувати увесь об'єм інформації, який зазвичай звикли давати викладачі.

Актуальним при навчанні для всіх поколінь залишається: орієнтація на вирішення конкретних виробничих проблем, які стоять перед підприємством, врахування життєвого досвіду слухачів в залежності від досвіду роботи та форми навчання (денна та заочна форма навчання), спрямованість не на формальне передання знань, а на співпрацю з аудиторією використовуючи неформальну атмосферу. Тому сучасний педагог повинен з лектора перетворитися на консультанта, інструктора, знаходити індивідуальний підхід до кожного слухача, орієнтуватися на активні методи навчання, тобто активна співпраця з аудиторією у вигляді діалогу.

Оскільки сьогодні більша частина учнів в університетах – це покоління Y, які потребують сучасних групових методів навчання, що сприяють поліпшенню якості навчання, скороченню їх термінів, підвищенню професійної адаптації та конкурентоспроможності слухачів на ринку праці [6]. До цих методів можна віднести: ігрові методи, дискусія, обговорення, вправи на прийняття рішень, навчальні екскурсії, проблемні ситуації, проектна діяльність та інші. Розглянемо сучасні ефективні інтерактивні методи навчання детальніше.

Ігрові методи навчання направлені на моделювання реальної дійсності з метою ухвалення рішень в конкретній ситуації, їх основною метою є поглиблення інтересу до навчання і тим самим підвищення ефективності навчання. Ігрові методи стимулюють краще запам'ятовувати і розуміти матеріал, що вивчається, а також ігри сприяють підвищенню мотивації і дозволяють навчати комплексно використовувати органи чуття при сприйнятті інформації, а також самостійно і неодноразово відтворювати її в нових ситуаціях. Під час ділових ігор студенти вчаться аналізувати можливі виробничі ситуації, приймати оптимальні виважені рішення, вирішувати економічні та технологічні питання на підприємстві. До ігрових методів

навчання відносять також рольові та управлінські ігри, під час яких потрібно приймати рішення у взаємодії з іншими слухачами. Такі ігри характеризуються значним емоційним впливом на учасників, сприяють формуванню та розвитку вміння спілкуватися, розвивають навички взаємодопомоги. Роль викладача багатопланова: до початку гри він – інструктор, який пояснює зміст, порядок та правила гри; у процесі гри – консультант; під час підбиття підсумків – головний суддя і керівник [6].

Дискусія, як метод навчання полягає в тому, що викладач пропонує дві протилежні точки зору на одну й ту саму проблему, а учні мають обґрунтувати одну з них на власний вибір. У процесі дискусії слухачі вільно обмінюються думками, висловлюють та захищають свою точку зору [6]. Ефективністю дискусіє є розмаїття думок, бажання відшукати найбільш прийнятний варіант розв'язання дидактичної проблеми й активна участь у ній співрозмовників. Порівняно з лекцією вона створює сприятливіші умови для активізації учнів і впливу на їхню психіку, зокрема на творчу уяву. Дискусія вимагає від учнів не простої відповіді на запитання, а навпаки – обґрунтованого, емоційно забарвленого та змістовного варіанта розв'язання дидактичної проблеми, ясного і чіткого висловлювання своїх думок. Вона викликає сильні емоційні почуття в учасників, сприяє виникненню різних групових соціально-психологічних явищ, формує навички колективної роботи й уміння вислухати позиції інших учнів. Різні види навчальної дискусії можна застосовувати під час дидактичної роботи з різними категоріями учнів [7].

Проблемні ситуації формулюються викладачем з врахуванням набутих теоретичних знань студентами для вирішення практичних ситуацій на підприємстві. В процесі вирішення проблемних ситуацій висувуються гіпотези, колективно обговорюються можливі підходи до вирішення проблемної ситуації, вибираються найбільш раціональні варіанти вирішення проблемної ситуації, узагальнюються раніше набуті знання. Викладач повинен керувати усіма етапами вирішення проблемної ситуації та здійснювати допомогу у вигляді запитань та підказок.

Навчальні екскурсії, як правило проводяться на початку навчання для ознайомлення учнів з майбутньою професією. Дані екскурсії завжди сприймаються позитивно, оскільки вони розширюють рамки навчальної програми, дають можливість детальніше ознайомитись з процесом виробництва, з новими досягненнями науки і техніки, усвідомити як теоретичні знання можна застосовувати на практиці. Після проведення екскурсії необхідно здійснювати колективне обговорення, а інколи можна підготувати звіт за визначеною формою.

Вправи на прийняття рішень розвивають вміння в майбутньому приймати ефективні управлінські рішення в реальних умовах. Для виконання ситуаційних вправ моделюють умови роботи цехів, підрозділів, обладнання, взаємовідносин в колективі, конфлікти на підприємстві тощо. Вивчивши умови завдання, слухач повинен встановити порушення, визначити його можливі причини, знайти рішення серед усіх альтернатив та описати дії щодо усунення порушень у цьому конкретному випадку [6].

Дистанційне навчання – сукупність технологій, що забезпечують доставку тим, хто навчається, основного обсягу досліджуваного матеріалу. Ефективність дистанційного навчання заснована на тому, що ті, кого навчають, самі почувають необхідність подальшого навчання, а не піддаються тиску з боку. Вони мають можливість роботи з навчальними матеріалами в такому режимі й обсязі, який підходить безпосередньо їм. Ефект у значній мірі залежить від того, наскільки регулярно займається той, хто навчається. Послідовне виконання контрольних-діагностичних завдань і випускної роботи, а також підтримка у всіх питаннях з боку викладача-координатора забезпечує планомірне засвоєння знань.

Наведені вище інтерактивні методи навчання стимулюють пізнавальну діяльність і самостійність учнів різних поколінь. Дані методи створюють комфортні умови навчання, при яких усі учні приймають активну участь і тісно взаємодіють між собою. Задачею вчителя залишається вміло направити учнів для досягнення поставлених навчальних цілей з врахуванням основних цінностей різних поколінь.

Література

1. Теория поколений. [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.marketing.spb.ru/lib-around/socio/generation.htm>
2. Теория поколений. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.e-executive.ru/wiki/index.php/Теория_поколений
3. Теорія поколінь. До якого покоління належиш ти? [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://kolomyia.com.ua/article.php?article_id=153
4. Олена Литвиненко Покоління і стереотипи. Драматичні віхи історії накладають відбиток на ментальність поколінь / Литвиненко О. // Персонал. - № 14(266) 10. – 2008 р.
5. Федор Микушин Поколение X: нюансы обучения. [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://rdtex-km.ning.com/>
6. Синенко Ніна Особливості навчання дорослих // Справочник кадровика. - 06.11.2007. [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.hrliga.com/index.php?module=profession&op=view&id=748>
7. Методи навчання. Словесні методи навчання. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://teacher.ed-sp.net/index.php?option=com_content&view=article&id=15:2012-01-17-11-21-03&catid=1:2011-09-13-21-50-27&Itemid=2